

10 - Wat komt er kijken bij taalcoaching voor vluchtelingen?

Doelstelling: Vrijwilligers aan het denken zetten over de inhoud en methodes van taalondersteuning afgestemd op de noden van vluchtelingen.

Inleiding

Vluchtelingen hebben nood aan een basiskennis van de taal van de transitlanden en de landen waar ze zich vestigen. Vaak zijn taalcurssussen met opgeleide leerkrachten echter niet voorhanden of te duur. De taalondersteuning door vrijwilligers kan hierbij een cruciale aanvulling vormen.

Wanneer je nooit eerder taalcoaching hebt gegeven aan anderstaligen is het belangrijk om jezelf mentaal voor te bereiden op die taak.

‘Lesgeven’ versus ‘taalondersteuning geven’

Bij sommige mensen die geen opleiding genoten als taalleerkracht, kunnen vragen rijzen over de aanpak van taalcoaching bij vluchtelingen. Het is belangrijk dat je weet dat jij fungeert als ‘taalcoach’ en niet als ‘taalleerkracht’. Het feit dat je niet opgeleid bent als leerkracht heeft overigens ook enkele voordelen bij het aanbieden van taalondersteuning aan vluchtelingen:

- Je hoeft geen leerplan te volgen of een bepaald eindniveau te behalen. Je kunt je volledig focussen op de taalbehoeften van de deelnemers.
- Je hoeft hen geen grammatica aan te leren omdat het niet de bedoeling is dat de vluchtelingen de taal leren in functie van een examen. Je geeft hen enkel een basiskennis van de taal, afgestemd op hun situatie. Grammatica kan bij momenten nuttig zijn, maar is niet het hoofddoel van de coaching. Bruikbare uitdrukkingen en woordenschat zijn belangrijker. Sommige vluchtelingen, meer bepaald hoogopgeleiden, kunnen evenwel vragen stellen over grammatica. Dan moet je hen duidelijk maken dat je geen leerkracht bent. Vraag eventueel uitleg aan een collega, zoek het antwoord op de vraag op, of nog beter, zet de cursisten op weg om de info zelf op te zoeken.

De rol van vrijwilligers

Als vrijwilliger in taalcoaching aan vluchtelingen kun je een zeer waardevolle rol spelen.

- Jij kunt namelijk de persoon zijn die zaken uitlegt en informatie geeft. Jij kent de gewoonten en praktijken van het land en weet welke uitdrukkingen nodig zijn in specifieke situaties: standaarduitdrukkingen zijn belangrijk in het dagelijkse taalgebruik (*hoe noem je dat, hoeveel kost het, waar kan ik het vinden ...*).
- Jij kunt de persoon zijn die de vluchtelingen via de taal laat kennismaken met de gebruiken van een land. Woordenschat aanleren, activiteiten organiseren en – indien toegestaan – samen plaatsen bezoeken (uitstapjes, stadswandelingen, ambachtelijke projecten, muziekevents) zijn waardevolle aspecten van taalondersteuning voor vluchtelingen (zie ook Tool 56 [Taalondersteuningsactiviteiten plannen in de buurt](#)).
- Jij kunt de persoon zijn die fungeert als communicatiepartner en die tijd, geduld en de bereidwilligheid opbrengt om naar hen persoonlijk te luisteren.

- Jij kunt als taalmodel fungeren bij het herhalen en inoefenen van bruikbare woorden en uitdrukkingen.
- Jij kunt hen complimentjes geven en positief aanmoedigen bij eventuele taalproblemen of andere struikelblokken.

Enkele aandachtspunten

- De doeltaal aanleren is allicht niet het belangrijkste probleem of het hoofddoel van vluchtelingen. Er zijn andere zaken die dringender en belangrijker zijn voor hen.
- Bepaalde ongerustheden kunnen hun aandacht, stiptheid en concentratievermogen om te leren en te onthouden in de weg staan.
- Vluchtelingen hebben een zeer uiteenlopend niveau van leerervaring en geletterdheid, sociale status en vertrouwdheid met talen.
- Probeer uit te zoeken welke taal/talen de vluchtelingen willen leren of nodig hebben en reik hen zoveel mogelijk kansen aan om die te oefenen.
- Waardeer de moedertaal van de vluchteling en moedig hen aan die te gebruiken als ze elkaar daarmee onderling kunnen helpen.
- Zoek uit welke taalvaardigheden de vluchtelingen al bezitten en erken die.
- Tracht de volgende onderwerpen te vermijden, tenzij de vluchtelingen het er zelf over hebben: conflict, asiel en eventueel familie en gezin. Reageer in dat geval op een tactvolle manier en vermijd groepsdiscussies over deze items.
- Jouw rol bestaat erin te helpen met de taal, wat niet staat voor de taal 'aanleren'. Wees dus bereid om te luisteren wat de vluchtelingen precies willen leren en inoefenen en op welke manier ze dat willen doen.
- Vermijd het geven van professioneel juridisch, medisch, financieel of ander gespecialiseerd advies. Verwijs hen hiervoor door naar specialisten ter zake.

(Zie ook Tool 11 [Vluchtelingen als taalgebruikers en -verwervers](#))

'Do's' en 'don'ts'

In deze tabel vind je enkele do's-and-don'ts die nuttig kunnen zijn bij taalcoaching aan vluchtelingen. Duid aan welke aspecten je als 'do's' beschouwt en welke als 'don'ts' en motiveer je antwoord.

		Do	Don't	Commentaar
1	Probeer zelf zo weinig mogelijk aan het woord te zijn.			
2	Laat vluchtelingen met dezelfde taalachtergrond elkaar helpen in hun eigen taal.			
3	Dring er bij de vluchtelingen met wie je werkt op aan om op tijd te komen, aandachtig te luisteren, duidelijk te spreken enz.			
4	Wees geduldig en geef de vluchtelingen voldoende tijd om na te denken en met elkaar te overleggen.			
5	Verbied het gebruik van andere talen die de vluchtelingen kennen.			
6	Verbeter elke fout in de doeltaal, voornamelijk in de uitspraak.			
7	Gebruik zoveel mogelijk visueel materiaal (afbeeldingen, foto's, voorwerpen enz.)			
8	Maak gebruik van spelletjes om het ijs te breken en organiseer activiteiten buiten het lokaal.			
9	Laat de vluchtelingen uitspreken. Onderbreek hen niet wanneer je 'fouten' hoort.			
10			

Er bestaan in wezen geen juiste of verkeerde antwoorden op deze vragen. Soms hangt je reactie of aanpak af van de situatie en van de groep. Je kunt je antwoorden vergelijken met deze opmerkingen die overeenstemmen met de nummers in de lijst:

1. *Probeer zelf zo weinig mogelijk aan het woord te zijn:* voor wie de taal wil leren, is het belangrijk om zoveel mogelijk kansen te krijgen om zelf te spreken. Een taalcoach met – uiteraard – een goede kennis van de taal geldt evenwel als 'model' voor taalverwervers op het vlak van uitspraak van de woorden, klemtonen en intonatie bij een gewone zin of een vraagzin, en uiteraard bij het leren van nieuwe woorden of uitdrukkingen. Het hangt dus van de situatie en van jouw

- doelstellingen af of je zelf veel aan het woord bent of de vluchtelingen de kans geeft om te spreken, wat eigenlijk het hele opzet is.
2. *Laat vluchtelingen met dezelfde taalachtergrond elkaar helpen in hun eigen vertrouwde taal:* Dat is een zeer belangrijk punt. Vaak is hun moedertaal het enige wat vluchtelingen hebben kunnen meebrengen. Ze voelen zich via hun taal op een 'veilig eiland' in een land waar ze de taal niet begrijpen. Daarom moet je het gebruik van hun eigen taal toelaten, ook al kan dat ongemakkelijk aanvoelen voor jou. Tenzij je die taal beheerst, zal je er immers niets van begrijpen en de indruk hebben dat je de greep op de groep verliest. Toch moet je altijd interesse tonen in hun talen door hen bijvoorbeeld te vragen naar woorden en uitdrukkingen die het equivalent zijn van de woorden in de doeltaal.
 3. *Druk:* vluchtelingen hebben al meer dan genoeg druk ondervonden tijdens hun reis en ze staan nog steeds onder druk vanwege hun onzekere toekomst en de huidige omstandigheden. Daarom mogen ze het leren van een nieuwe taal niet ervaren als extra druk die gepaard gaat met sancties. Jouw taalondersteuningsactiviteiten moeten een uitgestoken hand zijn om de wereld van een nieuwe taal te verkennen en ervan te genieten.
 4. *Wees geduldig en geef de deelnemers voldoende tijd om na te denken en met elkaar te overleggen:* Houd rekening met de moeilijke leefomstandigheden van veel vluchtelingen en de stress die ze ervaren kunnen hebben tijdens hun omzwervingen. Daarom is een ondersteunende en geduldige aanpak aangewezen.
 5. *Verbied het gebruik van andere talen:* andere talen (bv. de talen van de vluchtelingenfamilies) vormen de link met hun thuisland en hun cultuur. Dat zijn belangrijke aspecten van hun persoonlijke identiteit en een veilig houvast. Hun moedertaal kan nuttig zijn bij het aanleren van een nieuwe taal.
 6. *Verbeter alle fouten:* aan de ene kant verwachten de vluchtelingen soms van jou dat je hun taalfouten verbetert omdat zij jou als 'een deskundige' beschouwen. Ze vinden ook een juiste uitspraak belangrijk om misverstanden te vermijden en aan anderen duidelijk te maken wat ze bedoelen. Aan de andere kant ben jij geen leerkracht en hoef je hen geen punten te geven. Door hen voortdurend te verbeteren, kan het zijn dat de vluchtelingen niet meer durven te antwoorden uit schrik om fouten te maken en zo hun zelfvertrouwen verliezen. Vluchtelingen werden allicht al vaak geconfronteerd met anderen die hen corrigeren. Daarom is het belangrijk om hun zelfvertrouwen te versterken en hen te laten zien dat ze, succesvol kunnen communiceren in de doeltaal, ook als ze fouten maken. Soms is het nodig om bij te sturen, maar je focust beter op doeltreffend communiceren dan op de juistheid ervan.
 7. *Gebruik zoveel mogelijk visueel materiaal:* Daarmee help je de deelnemers hun woordenschat verruimen en geef je hen het gevoel dat ze de zaken begrijpen.
 8. *Maak gebruik van spelletjes om het ijs te breken en organiseer activiteiten buiten het lokaal:* wees voorzichtig met spelletjes omdat volwassenen niet graag als kinderen worden behandeld. De omgeving kan voor vluchtelingen evenwel behoorlijk stresserend zijn. Ze vragen zich af of ze de nieuwe situatie en nieuwe taal aan zullen kunnen. Alle activiteiten die de situatie leefbaar maken en de spanning verlagen, zijn bruikbaar.
 9. *Laat de vluchtelingen uitspreken. Onderbreek hen niet wanneer je 'fouten' hoort:* iemand laten uitspreken is een teken van respect. Vluchtelingen zullen al vaak in situaties zijn terechtgekomen waarin mensen niet naar hen luisterden en hen niet respectvol behandelden. Daarom is het

belangrijk dat jij hen niet onderbreekt. Je kunt hen daarna nog altijd wijzen op eventuele aandachtspuntjes.

Zie ook *Refugees need language – how can volunteers give support?* door Hans-Jürgen Krumm (in het Engels, Frans en Duits: www.coe.int/en/web/lang-migrants).